

Vilcu Sorina Maria

Studentă, Facultatea de Drept, Universitatea București, anul II, seria II, grupa 209

Criminalitatea în rândul toxicomanilor. Studiu de caz: Penitenciarul Jilava

La criminalité chez les toxicomanes-étude de cas: Prison Jilava

Criminal Rate among drug addicts- Case Study: Prison Jilava

Rezumat:

Criminalitatea în rândul toxicomanilor este o temă cu mari implicații sociale, fapt cauzat de necesitatea combaterii consumului de droguri în vederea scăderii infracționalității.

Toxicodependenții dezvoltă un obicei în a comite fapte interzise de legea penală, motivul principal fiind nevoia de bani pentru a procura droguri. Efectele drogurilor asupra comportamentului uman sunt un alt determinant al infracționalității, conducând spre agresivitate, insensibilitate, stres și iritabilitate, conturându-se pericolul social.

Recidiva în cazul persoanelor care consumă droguri este strâns legată de recăderea pe tărâmul stupefiantelor. Înlăturarea comportamentului infracțional implică eliminarea consumului de droguri.

Legislația României reglementează prevenirea infracțiunilor de consum, trafic și circulația drogurilor, dar și asistența făptuitorilor, prin includerea în diferite programe și obligarea la tratament, în vederea renunțării la consum.

Aceste afirmații sunt susținute și de un studiu efectuat în luna martie printre deținuții Penitenciarului Jilava, aflați în comunitatea terapeutică destinată foștilor consumatori de droguri.

Résumé:

La criminalité parmi les toxicomanes est un sujet ayant beaucoup d'implications sociales, vu la nécessité de combattre la consommation des drogues dans le but de réduire la criminalité.

Les toxicodépendants développent l'habitude de commettre des faits interdits par la loi dont la principale raison est le besoin d'argent pour acheter de la drogue. Les effets des drogues sur le comportement sont un facteur déterminant de la criminalité, ce qui conduit à l'agression, l'insensibilité, le stress et l'irritabilité, étant définis comme un danger social.

La récidive dans le cas des personnes qui consomment des drogues est liée à la rechute dans le domaine des stupéfiants. Le changement du comportement criminel implique l'élimination des drogues.

La législation roumaine régleme la prévention de la consommation, le trafic et la circulation des drogues et l'assistance, en les incluant dans différents programmes et par l'obligation de suivre un traitement, pour en finir avec la consommation.

Ces déclarations sont soutenues par une étude menée en Mars parmi les détenus de prison Jilava, qui font partie de la communauté thérapeutique destinée aux anciens toxicomanes.

Abstract:

Criminal Rate among drug addicts is a theme with great social implications, which rises the need to stop drug use and abuse resulting in diminishing crime levels.

Drug addicts develop a habit of committing criminal actions, the main reason being the need for money to buy drugs. The effects of drugs on the human behaviour are also triggers of criminal actions, leading to aggressiveness, instability, stress and irritability, thus leading to social danger.

Criminal relapse of people who consume drugs is connected to drug relapse. In order to stop the criminal behaviour we must first terminate the use of drugs.

Romanian Laws regulate not only the prevention of drug use, traffic and circulation, but also offenders' assistance by making them part of different programmes and forcing them to accept treatment in order to give up on their addiction.

These ideas are supported by a study conducted in March among the prisoners of Jilava Correction Facility, who were treated as former drug consumers

Cuvinte cheie: criminalitate, toxicomani, stupefiante, deținuți, penitenciar, recidivă, recădere, legislație

Mots-clés: La criminalité, les toxicomanes, les drogues, les détenus, la prison, la récidive, la rechute, la législation

Key words: criminality, drug addicts, drugs, prisoners, prison, relaps, law

- **Aspecte generale privind criminalitatea în rândul toxicomanilor:**

Problema criminalității în rândul toxicomanilor este una dintre cele mai dramatice probleme cu care se confruntă societatea. Dependența delincvenților reprezintă un concept vast care poate include infracțiunile comise și care sunt, într-un anumit mod, legate de droguri.

Din punct de vedere social, persoana dependentă de droguri trăiește prin și pentru droguri și face tot ce este posibil pentru a le obține, pentru ea neexistând bariere morale. Problemele legale cu care se confruntă aceste persoane sunt frecvente, întrucât consumul de droguri se află în strânsă legătură cu activitatea infracțională. Cu cât este mai intensă dependența, cu atât crește probabilitatea de participare a persoanei la comiterea de infracțiuni.

Multiplele consecințe nefaste ale consumului de stupefiante includ degradarea individului și creșterea numărului de accidente și infracțiuni, o mare parte venind ca o reacție impulsivă cauzată de nevoia de consum resimțită de cei care au căzut pradă tentației.

Pentru a înțelege gravitatea problemei consumului de substanțe periculoase, sunt relevante câteva cifre bazate pe evaluări. Astfel, populația de toxicomani este la scara statelor capitaliste- de circa 2 milioane, care consumă pe an între 20 și 30 de tone de heroină, de origine ilegală. Numărul opiomanilor din statele capitaliste este între 500.000 și un milion. Numărul persoanelor care absurd regulat cocaină este de circa 500.000, însă nu se cunoaște numărul persoanelor care o consumă în mod sporadic. Numărul consumatorilor de cannabis și ai derivaților săi este, la nivelul statelor capitaliste, între 40 și 60 de milioane, rapoartele arătând creșterea acestora în ultimii ani.

La data de 01.12.2008, în România erau declarați 1682 de deținuți care aveau antecedente în consumul de droguri. Acest număr reprezintă 63,97% din numărul total de deținuți.

Efectele consumului de droguri asupra comportamentului sunt: în cazul heroinei- tulburări de conștiință și somnolență, în cazul opiaceelor- anxietate, comportament intenționat, iritabilitate, în cazul cocainei și crack-ului- anxietate, tremor, iritabilitate, paranoia, somn agitate și neodihnit, în cazul amfetaminelor- psihoze, anxietate, tremor, paranoia, alterarea ritmului somn-veghe și modificări ale apetitului.

Stările cauzate de consumul stupefiantelor provoacă tulburările de comportament arătate mai sus care, la rândul lor, conduc inevitabil la un comportament infracțional. Lipsa drogurilor pentru cei aflați în stare de sevraj este principalul motiv pentru care toxicomanii aleg să comită fapte prevăzute de legea penală. Procurarea drogurilor ajunge să fie scopul suprem al dependenților, fapt care degenerază în comiterea furturilor, tâlhăriilor, șantajelor, sechestrărilor, așa cum reiese din declarațiile persoanelor consumatoare care au ajuns să fie condamnate pentru comiterea acestor infracțiuni.

- **Conceptele de anomie, devianță și delincvență în cazul criminalității în rândul toxicomanilor**

Individul, pe parcursul vieții sale, trebuie să trăiască în conformitate cu normele sociale. Acesta trebuie să opună rezistență la influențele pe care le pot avea diferiți factori asupra valorilor și principiilor după care își coordonează viața. Anomia, devianța și delincvența sunt abateri de la comportamentul normal, dorit de societate.

Astfel, anomia reprezintă o stare obiectivă a mediului social caracterizată ca o dereglare totală a normelor sociale, ca efect al unor schimbări bruște. Starea de anomie apare ca urmare a "ruperii" solidarității sociale la nivelul instituțiilor sociale mediatore (familia, școala, biserica, comunitatea etc.) care nu mai pot asigura integrarea normală a indivizilor în colectivitate, neavând norme clare. Anomia nu este deci o stare definită de absența totală a normelor, ci o situație socială în cadrul căreia normele de bază își suspendă temporar funcționalitatea cu consecințe la nivelul multiplicării comportamentelor deviante. Indivizii sunt aruncați într-o situație inferioară celei anterioare și, în consecință, unii dintre ei nu se mai supun regulilor impuse de societate, din exterior, iar societatea, la rândul ei, nu mai este capabilă să-și impună normele.

Consumul de droguri conduce la anomie, prin pierderea interesului vizavi de principiile sociale. Anomia reprezintă, din acest punct de vedere, primul pas spre un comportament infracțional deoarece persistența în consumul de substanțe periculoase și integrarea într-un grup periculos transformă anomia în devianță sau în delincvență. Majoritatea condamnaților toxicomani au mărturisit că odată cu începerea consumului de droguri, influențați în mare măsură și de anturaj, au ajuns să prezinte un dezinteres total față de valorile impuse de societate.

În continuare, vor fi prezentate declarații obținute în cadrul unui studiu realizat la Penitenciarul Jilava, în Comunitatea Terapeutică, unde se află 24 de deținuți care nu mai consumă droguri de cel puțin 6 luni și care au intrat în această comunitate cu scopul de a renunța definitiv la consum.

Deținutul M. a declarat că "*anturajul a fost startul spre eșec*". El povestește că din momentul în care a început să facă parte dintr-un grup cu influență nefastă asupra sa, viața lui s-a schimbat, valorile pe care familia i le-a îndus au început treptat să nu mai reprezinte niciun interes pentru el. Pe de altă parte, deținutul D. spune că el a copilărit într-un anturaj necorespunzător, rezultatul fiind că prima infracțiune pe care a comis-o și care a ajuns la organele de justiție a fost la vârsta de 9 ani. Astfel, în cazul său se poate spune că aproape toată viața a trăit în anomie.

Condamnatul C., întrebat despre principii și valori, a mărturisit: "*Eu nu aveam principii când mă drogam. Valorile mele erau măsurate în doze.*"

Noțiunea de devianță desemnează, în înțelesul său cel mai general, îndepărtarea, abaterea sau nonconformismul indivizilor față de normele și valorile sociale. În acest sens, o serie de

autori consideră devianța ca fiind alcătuită din acele comportamente care violează normele (scrise sau nescrise) ale societății sau ale unui grup social. Deci, un comportament deviant este un comportament “atipic”, care se abate de la poziția standard și încalcă normele socialmente recunoscute și acceptate în cadrul unei anumite societăți.

În doctrină, există o serie de tipuri de comportament deviant determinate de consumul de droguri. Astfel, putem vorbi despre comportamente agresive, violente sau criminale, recurgându-se deseori la jafuri, spargerii și alte infracțiuni, în vederea obținerii banilor necesari pentru cumpărarea drogurilor. De asemenea, există comportamente labile, caracterizate prin agitație, impreviziune, instabilitate. Unele persoane ajung să aibă reacții întârziate, memorie scăzută, suferind de confuzie. Există posibilitatea ca drogurile să conducă la depresii majore, la un comportament paranoic, ajungându-se până la suicid. Consumul de droguri afectează în mod serios comportamentul afectiv, toxicomanii devenind insensibili, deseori acest lucru conducând la ruperea de familie, la vagabondaj.

În timpul interviului, deținutul M, condamnat pentru tâlharie, spune că nu a fost niciodată agresiv, că a evitat mereu conflictele, ba chiar încerca să nu stea în anturaje cu persoane drogate pentru că îi considera lipsiți de rușine, de respect, iar infracțiunea pe care a comis-o a fost o greșeală, că nu a gândit în acele momente. El mărturisește că aceasta este singura infracțiune comisă și că a făcut-o pentru un prieten. În același timp, el vorbește despre efectele pe care le resimte în urma consumului de droguri (peste 13 ani de consum): *“Mi se întâmplă să am depresii, pierderi de memorie. Dacă vreau să învăț ceva îmi este foarte greu să rețin. Tot ce e rău în viața mea este din cauza drogurilor. Asta este o boală”*.

Spre deosebire de devianța normală, devianța patologică intră în conflict cu morala publică și normele sociale, amenințând stabilitatea și securitatea socială a grupurilor. Din această categorie face parte delincvența, care implică reacții puternice de control social. În ansamblul formelor particulare de devianță, delincvența (sau infracționalitate) are gradul cel mai ridicat de pericolozitate, deoarece afectează cele mai importante relații și valori sociale și încalcă regulile și normele morale sau juridice care orientează comportamentele indivizilor. Teoria cauzalității multiple susține că delincvența are determinare multicauzală, de natură internă (biologică și psihologică) și externă (economică, socială, culturală) aflate în relații de reciprocitate.

Putem deosebi între delincvența sau criminalitatea reală (adică totalitatea faptelor efectiv săvârșite), indiferent dacă au ajuns sau nu la cunoștința organelor de justiție penală, cifra neagră a criminalității care reprezintă ansamblul faptelor penale comise efectiv, dar care nu ajung la cunoștința organelor, criminalitatea aparentă sau relevată care este definită ca fiind totalitatea faptelor penale sau cu aparență penală ajunse la organele de justiție penală și criminalitatea reală sau judecată care este ansamblul faptelor penale pentru care s-a pronunțat o hotărâre definitivă de condamnare.

În rândul toxicomanilor există un număr foarte mare de infracțiuni care fac parte din cifra neagră a criminalității sau din criminalitatea aparentă, lucru care reiese din declarațiile lor. Acest fapt este cauzat de natura infracțiunilor pe care aceștia le comit. Într-o discuție cu o persoană condamnată pentru infracțiunea de tâlharie, care execută în prezent pedeapsa în Penitenciarul Jilava, aceasta a mărturisit: *“Sunt aici pentru tâlhărie. Am furat un lăncic de aur. Eu asta făceam în fiecare zi, furam aproximativ 20 de lăncicuri de la femeile care treceau pe stradă”*. Deținutul D. spunea *“Sunt condamnat pentru trafic de droguri, dar eu făceam acest lucru doar pentru a-mi asigura doza. În plus, furam, făceam tâlhării, șantajam, sechestrăm, băteam, făceam tot ce făcea banda mea. Niciodată nu am fost prins pentru astea”*. Deținutul I., când a fost întrebat *“Ce alte infracțiuni ai săvârșit în afară celei pentru care ești închis (fiind vorba de trafic de*

heroină)?”, a răspuns că toate se găsesc în Codul Penal, exceptând infracțiunile de omor și de viol.

Toxicodependenții ajung să fie caracterizați de comportamentul delinvent, infracțiunile făcând parte din ritualul lor zilnic. Comiterea faptelor penale devine sursa lor de existență, atât materială, cât și la nivel afectiv; astfel ei își refulează în delincvență frustrările, panica, anxietatea, toate insuccesele. În plus, ei sunt insensibili și indiferenți, nu consideră că fac rău cuiva sau dacă conștientizează că fac rău, nu îi afectează. Majoritatea toxicomanilor condamnați au răspuns la fel la întrebările legate de suferințele cauzate familiilor, victimelor. Răspunsul lor a fost *“Nu-mi păsa. Cât timp puteam să mă droghez nu conta cui fac rău. Mie îmi era bine.”*

Experimentarea inițială a drogului este determinată de cele mai multe ori de influența anturajului, toleranța mediului, accesibilitatea la drogul respectiv, climatul familial și valorile transmise în cadrul socializării primare, în timp ce efectele consumului și persistența comportamentului adictiv sunt mai probabil datorate trăsăturilor biologice și psihologice ale persoanei.

Întrebat cum s-a apucat de consumul, deținutul C. spune: *“Nu-mi pot aminti prima doză. Stiu că la început trăgeam la folie, apoi am început la seringă, dar nu reușesc să-mi amintesc cum a fost prima dată și de ce am tras. Îmi amintesc că prima dată când am consumat heroină la seringă mi-a zis un prieten că voi simți mai bine efectul așa. Atunci mi-a fost rău, nu-mi simțeam picioarele, dar mi-au zis prietenii că dacă mai trag, îmi trece. Și am mai tras. Și de atunci mereu timp de 5 ani. Ajunsesem la 16 doze pe zi”. Povestea lui se aseamănă și cu cea a altor deținuți care spun că nu își amintesc prima doză. Mulți pun acest lucru pe seama timpului, spunând că a trecut prea mult să își mai poată aminti, iar alții spun că oricum încearcă să uite perioada în care se drogau. În mare, amintirea este aceeași: au început să consume la îndemnul prietenilor care deja consumau.*

Fenomenul de devianță este înțeles, de obicei, ca un fapt psihologic deși este în primul rând sociologic, deoarece este rezultatul unui produs colectiv. Infractorul adult se evidențiază printr-un profil psihologic care constă în: înclinația către agresivitate bazată pe un fond de ostilitate și negare a valorilor socialmente acceptate, instabilitatea emoțională care derivă din fragilitatea eului și din carențele educaționale, inadaptarea socială care constă în exacerbarea sentimentului de insecuritate, vagabondaj, evitarea formelor organizate de viață. De asemenea, putem observa duplicitatea conduitei, dezechilibrul existențial (patimi, vicii, perversiuni) și un surplus de experiențe neplăcute. Sentimentul de autoapreciere pare a fi subminat, de aceea el nu pierde nimic dacă este criticat sau încarcerat, neavând un statut social de apărut; teama de a-l pierde nu-l motivează să facă eforturi pentru a se conforma nevoilor sociale.

- **Tipologia infractorului toxicoman**

Comportamentul infracțional este influențat de o serie de factori. Pe de o parte, avem factori endogeni: neuro-psihici (disfuncții cerebrale), deficiențe intelectuale, tulburări ale afectivității (stări de frustrare, dorința unei vieți mai ușoare), tulburări caracteriale (instabilitate afectivă, autocontrol insuficient, impulsivitate, agresivitate, subestimarea greșelilor, respingerea normelor), iar pe de altă parte, factori exogeni: grupul și influența lui nefastă și climatul familial (familii dezorganizate, familii conflictuale).

În doctrină, se arată că infractorul nu este reținut în săvârșirea actului său de oprobriu social deoarece este labil, incapabil să se organizeze pe un termen lung și tot așa nu este în stare să depășească obstacolele care apar în calea acțiunii lui criminale, deoarece este dinamic și

eminamente agresiv. În același timp, el reușește să depășească și aversiunea față de acte odioase căci, fiind indiferent afectiv, nu-i păsa de nimeni, nu nutrește sentimente de simpatie față de nimeni și, în consecință, poate comite orice infracțiune.

Coroborând caracteristicile infractorilor cu cele ale toxicomanilor, observăm înclinația accentuată a acestora din urmă spre a comite fapte penale. Astfel, un individ care consumă droguri este predispus să devină infractor având, ca urmare a consumului, o mare parte din caracteristicile comportamentale ale criminalilor *lato sensu*.

“*Asociația internațională a criminaliștilor*”(1897) propune următoarea tipologie a criminalilor: criminalul ocazional, criminalul cu capacitate redusă de adaptare la legile sociale, care se poate redresa prin pedepse date de tribunale și criminalul a căruia adaptare la societate nu este scontată, speranța de recuperare fiind pierdută.

La al șaselea Congres al Organizației Națiunilor Unite (1970) referitor la prevenirea crimelor și tratamentul delincvenței, cu tema “*Tratamentul în afara stabilimentului penitenciar și consecințe asupra deținuților*” a fost formulată următoarea tipologie: delincventul învederat (comportament repetitiv, obișnuit, agresivitate persistentă, indiferență absolută în privința consecințelor, infracțiuni deosebit de grave, frecvent diagnosticat psihiatric sau psihologic ca “anormal”), delincventul primejdios (impulsiv, incapabil de a simți culpabilitatea-rușinea-anxietatea, fără ideal în viață, brutal mai ales sub influența alcoolului), delincventul dificil (refuză să se conformeze regulamentelor, are relații proaste, nu se poate avea încredere în el, poate înceta să fie dificil odată ce este în libertate) și inadaptatul social (nu se conformează exigențelor unei pedepse de alt tip decât închisoarea, suferă de o boală sau de o deficiență mintală, are probleme speciale: sexuale, alcoolism, droguri, inspiră frică).

Analizând aceste categorii de infractori, putem spune că toxicomanii sunt inadaptați social și periculoși. Ei refuză să se conformeze unor norme atât juridice, cât și morale, se devalorizează și nu au limite în comiterea de infracțiuni. Își creează propriul univers în cadrul căruia își permit să facă orice. O concluzie care se poate desprinde din studiul toxicomanilor infractori este că nu sunt empatici, niciodată nu se pun în locul unei alte persoane, iar atunci când le sugerezi să o facă răspunsul este clasic: doar ei au dreptate, lor le este încălcată libertatea. Declarațiile lor au fost similare din acest punct de vedere, ei spunând că orice remușcare ar fi putut avea era suprimată de o nouă doză. Totuși, față de persoanele foarte apropiate cărora le-au făcut rău încep să aibă sentimentul de regret, însă acest lucru se întâmplă după o lungă perioadă de timp de când nu mai consumă droguri.

Deținutul L. mărturisește: “*Când mă drogăm aveam momente când conștientizăm că nu e bine sau că îi fac pe alții să sufere, dar când începea să-mi fie rău de la nevoia de drog și trebuia să fac rost de altă doză... uitam și o luam de la capăt. Creierul oricum nu mai funcționează când vede droguri*”.

Dincolo de durata pedepsei, administrația penitenciarului primește în custodie două categorii de deținuți: cei care se consideră vinovați și cei care neagă orice vinovăție. Interpretarea lor asupra faptelor și mai ales, comportamentul în timpul detenției sunt diferite. Cei din urmă au frecvent crize depresive, cu toate consecințele care decurg de aici.

În rândul toxicomanilor care au făcut obiectul studiului, am observat o combinație între aceste două categorii. Astfel, ei consideră că au comis multe infracțiuni, că nu au fost pedepsiți pentru ele, dar că actuala condamnare este injustă, fie că este o înscenare, fie că pedeapsa este prea mare. Faptul că de cele mai multe ori nu erau prinși i-a făcut probabil să creadă că nici nu vor fi. Problema negării vine, în cazul toxicomanilor care sunt condamnați pentru trafic, din cauza faptului că ei considerau că acțiunea de a vinde câtorva persoane din cercul apropiat de

cunoștințe nu este infracțiune. Există totuși în conștiința deținuților toxicodependenți ideea că dacă nu ar fi fost condamnați ar fi murit din cauza consumului. Așadar, ei nu neagă săvârșirea faptelor interzise de legea penală, consideră că au fost prea aspru pedepsiți, dar în același timp realizează beneficiul adus de privarea de libertate.

Condamnatul M. consideră că pedeapsa lui este nedreaptă, dar când a fost întrebat dacă s-a obișnuit cu ideea că trebuie să execute pedeapsa și dacă s-a acomodat în penitenciar, a declarat: *“Cu ideea nu o să mă obișnuiesc niciodată, dar normal că m-am acomodat. E greu să te acomodezi când vrei să pari ceea ce nu ești”*.

- **Atitudinea infractorilor toxicomani pe parcursul executării pedepsei**

În timpul detenției, infractorii dezvoltă mai multe atitudini, trăsături de caracter. Astfel, unii devin agresivi. Prin agresivitate înțelegem un comportament verbal sau acțional ofensiv, orientat spre umilirea și chiar suprimarea fizică a celorlalți. Comportamentul agresiv poate fi orientat contra propriei persoane, spre distrugerea obiectelor sau împotriva celorlalți și a conducătorilor. Frustrarea este o altă problemă cu care se confruntă deținuții, fenomenul referindu-se la o situație în care un obstacol intervine în calea satisfacerii unei trebuințe și modifică astfel comportamentul. În starea de frustrare oamenii nu se comportă după legile rațiunii, căile obișnuite comportamentale sunt dezorganizate, apare o tensiune interioară. Orice infractor este un frustrat, dar nu orice frustrat este un infractor. Mai există și problema teritorialității, fiecare deținut dorindu-și un spațiu interpersonal, dar conflictele motivate de fenomenul de teritorialitate sunt mai puțin frecvente.

De asemenea, stresul reprezintă o problemă majoră a deținuților. Acesta are drept surse: poziția din care este privit, atitudinea administrației, a nu avea nimic de spus pentru propriul destin, intoleranță față de individualitate și monotonia activităților, a programului zilnic, respectarea regulamentului. Violența colectivă este un alt fenomen întâlnit în rândul condamnaților, fiind cauzată de acumularea unor tensiuni în interiorul unui grup. Panica este considerată a fi o reacție comună deținuților, caracterizată prin dezorganizări ale conduitei, pierderea autocontrolului, de unde și dispoziția spre acte impulsive și iraționale. Pe lângă aceste probleme de comportament mai întâlnim: automutilările, refuzul de hrană, tatuajele și tulburările psihice.

În rândul toxicodependenților, putem remarca în primul rând frustrarea, panica și stresul. Agresivitatea, violența colectivă și alte atitudini deviante sunt rezultatul frustrării, panicii și stresului ajunse la cote maxime ca urmare a lipsei drogurilor. Sub acest aspect, toxicomanii nu reprezintă un pericol major din cauza comportamentului violent, ei având alte priorități decât ceilalți deținuți. Pentru ei singurul lucru important este să consume substanța de care sunt dependenți. Pentru ceilalți prioritățile sunt ierarhia în penitenciar, impunerea, posibilitățile materiale, confortul, aspecte care nu prezintă interes pentru consumatorii de droguri.

Venirea în penitenciar tulbură echilibrul personalității printr-o triplă reducere: a spațiului de viață, a timpului personal, a comportamentului social. Pe acest dezechilibru a personalității are loc o disfuncție a conduitei individuale. Aproape fiecare deținut trăiește traumatic perioada de detenție, mai ales la prima condamnare; frustrările în plan social, instinctual și în ce privește imaginea de sine, îl poate face să caute un remediu definitiv al nefericirii sale. Reacția

catastrofală a individului exprimă neputința de a se adapta la situația dată, ultimul eșec al existenței se transformă în eșecul vieții, fapt ce poate constitui un element de ruptură, o criză de sens, gestul suicid nefiind o opțiune, ci mai degrabă negarea totală a posibilităților de a alege.

Toxicomanii sunt cu atât mai mult împinși spre a recurge la acest gest extrem. Dacă nu fac rost de bani prin violență, încorsetați de durerile fizice și psihice, ei se gândesc la sinucidere și mulți dintre ei chiar apelează la această "portiță".

Deși părerile doctrinale sunt de această natură, declarațiile deținuților toxicomani nu au coincis cu această clișeu. Din 24 de subiecți care au răspuns la întrebarea: "*V-ați gândit vreodată la sinucidere? Ați încercat să faceți acest lucru?*" doar o persoană a spus că a încercat să se sinucidă sub presiunea unei probleme grave, însă 23 de deținuți au spus că niciodată nu s-au gândit la acest lucru, mulți dintre ei insistând chiar pe ideea că nu există această posibilitate.

Pentru o persoană care execută o pedeapsă privativă de libertate, mediul penitenciar pune în ordine două genuri de probleme: de adaptare la normele și valorile specifice acestui cadru de viață și de evoluție ulterioară a personalității sale. Cu toate eforturile care se fac în prezent de către administrația locurilor de detenție, la cei cu pedepse mari și, mai ales, la recidiviști asistăm deseori la reorganizări negative ale valorilor personale, lucru ce le diminuează receptivitatea față de procesul reeducativ desfășurat în locul de detenție. În general, ceea ce pare a fi afectat în mai mare măsură la deținuți sunt normele după care își conduc activitățile și relațiile interumane, aprecierile individuale și colective ale faptelor cotidiene, ceea ce trădează un sistem de nevoi inferioare, o raportare la bine și la rău prin prisma intereselor personale și, în ansamblu, un nivel scăzut de moralitate.

În cazul consumatorilor de droguri, nivelul de moralitate este mult mai scăzut decât cel al deținuților care nu consumă droguri. Toxicomanii renunță la toate valorile pe care le-ar mai putea avea în schimbul unei doze. În plus, ei nu se pot adapta la normele penitenciarului, comit fapte de orice natură pentru a procura droguri. La nivel colectiv, am observat că acest lucru are două consecințe: afilierea deținuților consumatori în vederea obținerii drogurilor în penitenciar (afilierea aceasta este diferită de prietenie, colaborarea lor fiind strict bazată pe interesul de a vinde-cumpăra) și excluderea de către deținuții care nu consumă droguri a celor care au acest obicei în cadrul penitenciarului.

Experiența drogului este ca orice experiență- semnificația sa se găsește în primul rând în persoană, nu în substanță, care nu face decât să o elibereze. La ce duce această eliberare, la confuzie sau la perspicacitate extatică, depinde de individ și de circumstanțe. Indivizii nu găsesc, în pretensele zboruri pe aripile opiului sau hașișului ori în amețeala cocainei sau a alcoolului, decât ceea ce resursele facultăților lor le permite să invoce, și asta pentru un scurt timp, înainte de a cădea destul de repede într-o sterilitate spirituală reproductivă.

- **Recidiva în rândul toxicomanilor**

Consumul de drog conduce foarte des la așa-numitul "sindrom deficitar", caracterizat prin: deficit de activitate: activitatea se concentrează în special pe efortul de a-și procura drogul, justificându-și inerția prin raționamente pseudo-filosofice și antisociale; este frecvent întâlnit la consumatorii de opiacee; deficit de funcționare intelectuală (ideeție lentă, tulburări ale atenției și memoriei); deficit de bună dispoziție și afectivitate (doar drogul rămâne investit afectiv), favorizează apariția stărilor depresive, în special în timpul dezobișnuirii, ceea ce împinge la reluarea toxicomaniei.

Rezultatul unei dezbateri privind cauzele recidivei a dus la următoarea declarație: *“pentru că nu ne place să muncim, pentru că ne e frică să avem o familie, pentru că e mai ușor să stai în pușcarie, pentru că e mai comod să fii nimeni”*.

În cadrul discuțiilor cu deținuții penitenciarului Jilava s-au putut obține aproximativ aceleași răspunsuri vorbind despre motivele recidivei. Cu toate acestea, interviurile cu deținuții toxicomani au generat răspunsuri diferite. Ei consideră ca fiind cauza principală a reînțarcerii printre grătii recăderea în patima drogurilor sau imposibilitatea de a renunța vreodată la consumul de droguri.

Recăderea poate apărea din motive variate: fie persoana a experimentat o pulsione foarte puternică, căreia nu i-a putut face față, fie în viața acesteia s-a întâmplat un eveniment foarte stresant care să o determine să reînceapă să consume drog.

Toți deținuții intervievați spun același lucru: le este frică de recădere pentru că atâta timp cât nu consumă droguri nu vor comite infracțiuni. Din această cauză le este teamă de momentul în care se vor întoarce acasă și anturajul va încerca să îi influențeze din nou. Acesta este motivul pentru care unii dintre ei își plănuiesc să schimbe domiciliul, poate chiar localitatea, când vor fi eliberați.

Un caz special în cadrul comunității îl reprezintă deținutul D care a renunțat la droguri din 2008. El povestește: *“În acest an mi-au murit mama, tatăl și soția. Eu eram închis, dar mă drogăm. Când am văzut ce probleme am, mi-am dat seama că nu mai pot să mă droghez. Drogurile ar fi fost o problemă în plus și nu mai suportam. M-am lăsat singur. Nu am cerut niciun ajutor. Am suportat sevrăjul fără nici un tratament. A fost cel mai bine așa.”* Pentru el, depresia a fost motivul pentru care a renunțat la consum, spre deosebire de tiparul classic care se afundă în droguri. El a renunțat după 13 ani de consum zilnic de heroină, timp în care ajunsese la 20 de doze pe zi.

Toxicodependența implică o legătură foarte strânsă, fizică și psihică, între o substanță numită drog (legal sau ilegal) și o anumită persoană-consumator. Ruperea acesteia și construirea unui nou stil de viață, liber de presiunea și constrângerea drogului, presupune, din partea persoanei dependente, o implicare cognitivă, afectivă, volitivă și comportamentală care nu poate exista fără susținerea energetică a motivației. De fapt, pe o scală a motivației care să se întindă de la puțin motivat până la foarte motivat, toxicodependentul ar trebui să fie situat la nivelul superior al acesteia pentru a putea realiza desprinderea de comportamentul adictiv.

Această schemă explică fazele prin care trece un toxicoman pentru a ajunge la schimbarea comportamentului. Reprezentarea sub forma cercului sugerează faptul ca o persoană trece de mai multe ori prin acest proces până se produce schimbarea. Acest model de schimbare este văzut dintr-o perspectivă realistă a transformării umane, recăderea fiind o etapă necesară în procesul schimbării. Precontemplarea reprezintă stadiul în care toxicomanul este împăcat cu sine. Contemplarea reprezintă momentul în care dependentul începe să conștientizeze unele efecte negative ale consumului, dar încă este atașat de beneficiile acestuia. În momentul în care persoana s-a decis să renunțe la consum ne aflăm în prezența perioadei de determinare. Ulterior, dependentul trece la acțiune, adică se angajează în diferite acțiuni care au ca scop realizarea schimbării. Următorul stadiu este cel al menținerii, ce constă în stabilizarea unui nou comportament. Recăderea poate apărea din variate motive: pulsioni puternice, experiențe neplăcute. Astfel, toxicodependentul va relua acest ciclu până când se va ajunge la schimbare.

- **Legislația privind consumul de droguri și măsuri de combatere**

În România, Legea 143/2000 actualizată, republicată în Monitorul Oficial la 5 decembrie 2011, privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri reglementează acțiunile de combatere a consumului și traficului, sancționarea în caz de nerespectare a acestor norme, dar și tratamentul toxicomanilor.

Conform Legii 143/2000, consumul, deținerea, producerea, administrarea, alte operațiuni privind circulația drogurilor și traficul de droguri se pedepsesc cu închisoarea.

În vederea tratării toxicomanilor, legea 143/2000 actualizată prevede ca procurorul dispune, în

termen de 24 de ore de la începerea urmăririi penale, evaluarea consumatorului de către centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog, în scopul includerii acestuia în circuitul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri. După primirea raportului de evaluare, întocmit de centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog, în baza expertizei medico-legale în termen de 5 zile, procurorul dispune, cu acordul învinuitului sau inculpatului, includerea acestuia în programul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri. Dacă, până în momentul pronunțării hotărârii, inculpatul respectă protocolul programului integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, instanța de judecată poate să nu aplice nicio pedeapsă acestuia sau să amâne aplicarea pedepsei. Dacă în perioada de probă inculpatul a respectat programul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, instanța poate să nu aplice nici o pedeapsă. Programul terapeutic și programul psihologic și social se desfășoară integrat, astfel încât consumatorul și consumatorul dependent să poată beneficia de o asistență medicală, psihologică și socială concomitentă și continuă, cu respectarea drepturilor omului și a drepturilor pacientului, potrivit legii.

Agenția Națională, Administrația Națională a Penitenciarelor și Direcția de Probațiune, în colaborare cu Ministerul Justiției și Poliției din Norvegia, Ministerul Sănătății și Serviciile Sociale din Norvegia, cu participarea specialiștilor din cadrul organizației Phoenix Haga, au inițiat implementarea proiectului RO-0034 "Crearea a trei comunități terapeutice în Penitenciarele Rahova, Jilava și Târgșor" finanțat prin Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European.

Comunitatea terapeutică este un sistem de tratament cu o structură rezidențială, destinat persoanelor dependente de droguri. Ea oferă un mediu foarte bine structurat, similar unei familii funcționale, cu o ierarhie care reflectă diferite grade de asumare a responsabilității și de progres în tratament al rezidenților. Din punct de vedere terapeutic, acest program se bazează pe impactul vieții comunitare și pe sprijinul din partea egalilor, comunitatea în sine reprezentând metoda de tratament.

VII. Rezultatele obținute după aplicarea unui chestionar deținuților care fac parte din Comunitatea Terapeutică Jilava.

Studiul a fost realizat cu 24 de subiecți, infractori foști consumatori de droguri.

Din totalul de 24 de deținuți, 7 au vârsta cuprinsă între 20 și 25 de ani, 12 au între 25 și 30 de ani, o persoană are vârsta între 30 și 35 de ani, 3 persoane se află între vârsta de 30 de ani și cea de 40 de ani și o singură persoană depășește vârsta de 40 de ani. Astfel, putem trage

concluzia că cei mai afectați au fost cei care se aflau în perioada de formare, în timpul preadolescenței, imediat după revoluția română din decembrie 1989. Acest lucru este cauzat de libertatea care le-a fost oferită ca urmare a schimbării regimului politic, dar și de lipsa de informare cu privire la consumul de droguri.

Studiul arată că 66,66% dintre deținuții supuși chestionării sunt necăsătoriți, 20,83% se află în concubinaj, 4,16% reprezintă persoanele divorțate, tot 4,16% este numărul celor căsătoriți și tot 4,16%, adică o singură persoană, este văduv. Concluzia evidentă a analizei stării civile este că cei mai mulți infractori consumatori de droguri sunt singuri. Asumarea responsabilității de a avea o familie nu este compatibilă cu toxicomania.

Dintre cei 24 de subiecți, 3 au sub 4 clase, 9 au început (unii au și terminat) școala generală, iar 12 au făcut peste 8 clase, fie la liceu, fie la școala profesională. Se poate observa că interesul pentru studiu al toxicomanilor este destul de scăzut, majoritatea chiar mărturisind că din momentul în care au început să consume droguri au renunțat la școală sau au avut rezultate tot mai proaste.

De asemenea, nici interesul pentru muncă nu este crescut printre toxicomani. Doar 13 persoane din totalul de 24 aveau o meserie înainte să fie condamnați. Ei mărturisesc că din cauza drogurilor nu puteau munci, iar atunci când o făceau, se aflau sub influența drogurilor. Pe de altă parte, ei consideră ca fiind inutil să muncească pentru că nu ar fi câștigat nicodată suficient de mult încât să-și poată asigura consumul de droguri.

Mediul de proveniență al rezidenților comunității este preponderent urban (87,5%). Acest lucru se explică prin faptul că orașele sunt preferate pentru traficul de droguri, aici existând cartiere ale căror reputație este stâns legată de consum și de trafic.

Doar o treime din persoanele chestionate nu au mai fost condamnate anterior. Recidiva în proporție de 66,66% denotă imposibilitatea indivizilor care consumă droguri de a se reabilita și de a duce o viață normală, care să nu conducă la savârșirea faptelor interzise.

Doar un deținut din totalul de 24 a spus că avea o stare materială foarte proastă, iar 6 au spus că starea lor materială era proastă. Au declarat că aveau o stare materială medie 7 deținuți, pe când 8 au mărturisit că starea lor materială era bună, iar 2 au spus că era foarte bună. Astfel, 70,82% duceau un trai mediu sau peste mediu, în timp ce doar 29,16% au avut parte de un trai sub nivelul mediu. Condiția materială nu a constituit un motiv pentru care aceștia au ales să consume droguri.

Pentru infracțiunea de furt sau furt calificat au fost condamnați 45,83% dintre deținuții comunității, în timp ce pentru tâlhărie au fost condamnați 25%, iar pentru trafic 20,83%. Diferența de aproape 9% o reprezintă condamnații pentru clonare carduri și sechestrare și șantaj. Se poate observa că infracțiunile pentru care sunt pedepsiți toxicomanii sunt stâns legate de necesitatea de a face bani, motivul fiind cumpărarea drogurilor.

Majoritatea toxicomanilor recunosc că sunt policonsumatori, adică obișnuiau să consume mai multe tipuri de droguri. Cu toate acestea, 87,5% sunt dependenți de heroină. În plus, 50% au consumat și marijuana sau hașiș, 45,83% au consumat cocaină, 33,33% au consumat ecstasy, 20,83% au consumat ketamină, 16,66% au consumat etnobotanice, 8,33% au consumat LSD, iar 4,16% au consumat amfetamină. Observăm astfel că dependența de heroină este cea mai gravă. Această substanță, care este de 10 ori mai puternică decât morfina, provoacă cea mai grea dependență fizică, neexistând un tratament care să reușească să suprimă definitiv nevoia de consum.

Jumătate din numărul de persoanele care au făcut obiectul studiului s-au apucat să consume droguri până la vârsta de 15 ani (2 dintre ei au început de la 12 ani). Între 15 și 20 de

ani au început să consume 7 persoane, iar între 20 și 30 de ani-5 persoane. Se poate trage concluzia că majoritatea au luat decizia de a se droga la o vârstă la care conștiința lasă loc teribilismului și curiozității.

Influența anturajului în decizia de a consuma droguri a fost prezentă în 70,83% din cazurile studiate, numai 29,16% spunând că dorința de a consuma le-a aparținut.

Doar 4 persoane din 24 au spus că drogurile nu au fost factorul principal pentru care au comis infracțiunea, restul de 20 declarând că faptele comise de ei au fost pentru droguri sau ca o consecință a acestora. Aceleași 20 de persoane spun că se aflau sub influența drogurilor în momentul săvârșirii faptei, în timp ce doar 4 persoane nu consumaseră înainte.

Premeditarea faptei penale a fost prezentă în 54,16% din cazuri, iar 45,83% dintre subiecți spun că au comis-o ca o decizie de moment. De asemenea, 75% s-au temut de posibilitatea că ar putea fi prinși și doar 25% nu s-au gândit la acest lucru, justificarea fiind că infracțiunea comisă pentru ei era o obișnuință.

Se simt neîndreptățiți de pedeapsă 58,33%, restul de 41,66% spunând că meritau această sentință.

Toți cei 24 de subiecți ai cercetării au spus că știau că fapta pe care o comit este infracțiune și toți au avut momente în care au încercat să renunțe la consumul de droguri.

Motivul pentru care s-au apucat de consum au fost: curiozitatea, teribilismul, probleme familiale, lipsa de ocupație, experiențe neplăcute, dorința de a aparține unui grup.

În cadrul chestionarului, deținuții și-au descris perioada în care au consumat droguri. Răspunsurile au fost variante, unii spunând că a fost "euforie", că era "bine", că se simțeau "băieți de cartier", iar cei mai mulți au descris-o ca fiind negativă. Astfel de descrieri sunt: "o perioadă pe care o regret, lipsită de dragoste, atenție, curaj, încredere", "la început frumoasă, ulterior grea și dureroasă", "nu vreau să mă gândesc la prin ce am trecut din cauza lor", "o perioadă grea din viața mea", "la început a fost o curiozitate, o joacă, mai târziu mă consideram ultimul om", "dezastruoasă, foarte urâtă, eram sclavul drogurilor", "foarte urâtă, dar atunci nu conștientizam", "câteodată era foarte bine, dar atunci când nu mă drogam eram foarte deprimat, nu-mi plăcea ceea ce făceam, dar...trebuia", "cea mai urâtă experiență, un fel de boschetăreală", "nu mai știam cum e viața fără droguri", "perioadă nefastă, calvar, eșecuri, suferințe", "cea mai urâtă din viața mea", "groaznică, nu vreau să mă gândesc la asta", "viața zdruncinată", "viața fără culoare aparent, și totodată fericire, satisfacție și dispreț", "stres".

• **Concluzii:**

Libertatea prost înțeleasă ca urmare a instaurării democrației, apariția drogurilor, dar absența informării cu privire la efectele negative ale acestora, curiozitatea și dorința de afirmare, nevoia umană de a ieși în față, de a cunoaște ce este nou și interzis și asocierile în grupuri necorespunzătoare sunt o parte din factorii care au condus la degradarea umană la care putem asista acum.

Deciziile proaste, lipsa de ambiție, complacerea într-o stare de pasivitate, ruperea de realitatea cotidiană, au degenerat în imoralitate, negarea valorilor, insensibilitate, depresie, agresivitate, dependență, infracționalitate.

Criminalitatea în rândul toxicomanilor a început să devină o problemă tot mai gravă, statisticile fiind negative, iar realitatea demonstrându-ne că intrarea într-un cerc dubios, al cărui contur este dat de droguri, conduce spre porțile penitenciarului.

“Omul se poate ascunde de orice și de oricine, numai de sine nu!”(Tudorel Butoi). Acesta este motivul pentru care toxicomanii ajung în pragul depresiei. Deși reușesc să se ascundă de cei din jur, să comită fapte penale fără a fi prinși, nu se pot minți singuri. Realitatea lor este simplă: au nevoie de droguri în permanență, pentru orice acțiune. Frustrarea că nu își pot controla această necesitate de consum, disperarea că viața lor capătă alte dimensiuni, depresia că nu mai pot trece peste ceea ce ei considerau la început o joacă, pierderea oamenilor care fuseseră cândva importanți pentru ei, toate acestea degenerază într-o tot mai mare afundare în consum. În această situație, consumul ajunge să se măsoare în infracțiuni, iar pentru majoritatea, mai devreme sau mai târziu, ajunge să se măsoare în ani, ani pierduți după grațiile penitenciarelor.

Reglementările juridice reprezintă efortul societății de a combate infraționalitatea cauzată de consum. Astfel, se impun măsuri de realibilitare și tratament ale persoanelor dependente de droguri. Centrele de reabilitare asemănătoare comunităților terapeutice din penitenciare sunt unul din mijloacele prin care se încearcă reducerea numărului de toxicodepenți cu antecedente în comiterea de infracțiuni.

Studiul efectuat în Comunitatea Terapeutică Jilava a arătat că există o foarte mare predispoziție a toxicomanilor în comiterea de fapte interzise de legea penală, deși aceștia sunt conștienți de riscul pe care și-l asumă. Drogurile reprezintă un factor decisiv în săvârșirea infracțiunilor, iar renunțarea la acestea este testul peste care toxicomanii trebuie să treacă pentru a-și recăpăta viața pierdută printre doze.

Bibliografie:

1. *Boroi Alexandru*, Infracțiuni prevăzute de legea 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, Editura Rosetti, 2001, București
2. *Bucur Silviu*, Implicații sociale ale consumului de droguri, Teză de doctorat, 2010, București
3. *Bulgaru Maria*, Sociologie, Editura CE USM, 2003, București
4. *Butoi Tudorel*, Psihologie judiciară, Editura Scolaris Print, 2011, București
5. *Cioclei Valerian*, Manual de criminologie, Editura CH Beck, 2011, București
6. *Corduneanu Loredana*, Program specific de asistență psihosocială destinat persoanelor cu antecedente în toxicomanie, Editura Print&Grafic, 2009, București
7. *Florian Gheorghe*, Psihologie penitenciară, Editura Oscar Print, 2002, București
8. *Mitrofan Iolanda*, Terapia toxicodepenței, Editura SPER, 2011, București

